

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

2025-YIL APREL. NAVBATDAN TASHQARI SON

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 441 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 1-aprelda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 28-fevraldagi 333/5-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ПРИНЦИПЫ ПЕРЕХОДА УЗБЕКИСТАНА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ, СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ	12
Набиев Дилмурод Хамидуллаевич	
YaShIL TEXNOLOGIYALAR VA RAQAMLASH TIRISH TA'SIRIDA MEHNAT BOZORINING TRANSFORMASIYASI	19
Abduraxmanov Kalandar Xo'jaevich	
РОЛЬ ТВОРЧЕСКОГО ТРУДА В ПОВЫШЕНИИ ЕГО ЭФФЕКТИВНОСТИ	26
Гулямов Саидахор Саидахмедович, Икрамов Мурат Акрамович, Очилов Акрам Одилович	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASH MAQSADIDA "YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH ZARURATI	33
O.X. Hamidov, D.Sh. Yavmutov	
ESG-ИНСТРУМЕНТАРИЙ КАК ФАКТОР УСИЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	38
Татьяна Юрьевна Анопченко, Сергей Вадимович Ревунов, Роман Вадимович Ревунов	
TRANSITION OF RUSSIAN REGIONS TO A CLOSED-LOOP ECONOMY	49
Nikonov Sergey Mikhailovich, Ochilov Akram Odilovich, Filipenko Alexander Alexandrovich	
"YASHIL" IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TUZILISHI	53
Navruz-Zoda Baxtiyor Negmatovich	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ДРАЙВЕР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА И МОДЕРНИЗАЦИИ РАБОЧИХ МЕСТ В УЗБЕКИСТАНЕ	59
Зокирова Нодира Каландаровна	
KREATIV IQTISODIYOT VA UNING INDUSTRIYA TURLARINING NAZARIY MASALALARI	64
Mamayunus Pardaev, Obid Pardaev, Akram Ochilov	
EKOLOGIK OMILLARNI HISOBGA OLGAN HOLDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHDA ERISHISH	73
Saidov Muhammadali Hakimovich, Ochilov Akram Odilovich, Esanbekov Diyorbek Mirzabek o'g'li	
INNOVASION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARI KOOPERASIYASINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	81
Raxmatulla Ergashev	
KARTOSHKKA MOSLANUVCHAN NAVLARI TURLI EKISH MUDDATLARI VA MULCHALASHLARDA HOSILDORLIGI HAMDA IQTISODIY SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	86
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Toshpulatova Surayyo Tulqin qizi, Ismayilov Alisher Isroilovich	
YASHIL IQTISODIYOT – INNOVATSION RIVOJLANISHNING KALITI	90
Mirzayev Kulmamat Djanakovich, Usmonov Murodjon Dusmurot o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ» В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	93
Сайёра Насимовна Хамраева	
SABZAVOT (SHIRIN) MAKKAJO'XORI AJRATILGAN MOSLANUVCHAN NAV-DURAGAYLARINI ASOSIY VA TAKRORIY EKINLAR SIFATIDA TURLI MUDDATLARDA YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	97
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Nurillaev Ilhom Xolbek o'g'li, Jabborov Botir Shukurovich	
ZAMONAVIY BOZOR MUNOSABATLARIDA SAVDONI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY JIHATLARI	101
Ivatov Irisbek	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	105
Yadgarov Akram Akbarovich, Abdiyeva Flora Botir qizi	
GREEN ECONOMY: GLOBAL PERSPECTIVE AND UZBEKISTAN'S PATH	110
Dilmurod Mirza-Akhmedovich Rasulev, Dildorakhon Ulugbek kizi Shomuradova	
OLIY TA'LIM XIZMATLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TARG'IB QILISH BO'YICHA XORIJ TAJRIBASI	113
Musayev Bekjon Shukurillayevich	

TURIZM INDUSTRIYASINI BARQAROR STRATEGIK RIVOJLANTIRISHDA QO'LLANILADIGAN USULLAR TAHLILI	116
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
ЗЕЛЁНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ И ФАКТОРЫ ЕГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	120
Орипов Ильхом Абдуллаевич	
Перспективы развития цифровой трансформации в Республике Узбекистан	128
Мусабеков Джорабек Хакимджанович, Воронин Сергей Александрович	
YASHIL IQTISODIYOT – BARQAROR RIVOJLANISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA.....	133
G.Erkayeva	
Barqaror ish o'rinlarini yaratishda yashil iqtisodiyotning o'rni	138
Qo'chqorov G'aybulla Fayzullayevich, Qo'ziyeva Shaxnoza Bozor qizi	
ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	141
Фазлитдин Бахадирович Аминов	
RESPUBLIKADA EKOLOGIK TOZA MAHSULOT YETISHTIRISH ASOSIDA ELEKTRON SAVDONI RIVOJLANTIRISH.....	145
Q. J. Mirzayev, F. F. Ulug'murodov	
Qoraqalpog'istonda sanoatni restruktizatsiyalash va yashil iqtisodiyotni rivojlantirish: muammolar, istiqbollar va statistik tahlillar	150
Abipova Gulmira Salavatdinovna	
CHORVACHILIK XO'JALIKLARINI RIVOJLANTIRISHDA AGLOMERATSIYANING AHAMIYATI.....	153
Xusainov Oybek Jabborovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA STRATEGIYASINING KOMPANIYA UCHUN AHAMIYATI.....	156
Ergashev Toxir Kurbanovich, Toxirova Nigora Zokirjon qizi	
CHORVACHILIK KLASSTERLARI VA AGLOMERATSION RIVOJLANISH: O'ZARO TA'SIR VA SYNERGIYALAR	161
Xusainov Oybek Jabborovich 161	
HUDUDLARNING INNOVATSIYON SALONIYATINI VAHOLASH	165
J.A. Ismatullayev, A. Do'lanov	
СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	171
Нафасов Тохиржон, Г. П. Эркаева	
Mamlakatimizda ishsizlikni kamaytirishga qaratilgan islohotlar.....	174
Djurayev Olimjon Narkulovich	
USE OF THE ADVANCED EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES OF FARMING AND HOUSEHOLDS....	178
Ochilova Nargiza Akramovna	
SHAHAR AGLOMERATSIYALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	181
Xidayatova Nigora Shorakibovna	
IQTISODIY O'SISHDA MEHNAT MIGRATSIYASINING AHAMIYATI.....	184
Djurayev Olimjon Narkulovich, Saidakbarov Jamshid Ne'matullo o'g'li	
TURIZMNIDA RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	189
Qosimov Jahongir	
РЫНОК ГОСТИНИЧНЫХ УСЛУГ В ТУРИЗМЕ В УСЛОВИЯХ ДИВЕРСИФИКАЦИИ И ДЕМОКРАТИЗАЦИИ ГОСТИНИЧНОЙ ИНДУСТРИИ.....	192
Ташмаматов Садирдин Нажмиддинович	
O'zbekistonda turizm sohasida faoliyat yuritayotgan kadrlar malakasini oshirishda dual ta'limdan foydalanishni boshqarish.....	196
Ochilov Akram Odilovich, Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi	
МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ TASHKILOTLARIDA AUTSORSING XIZMATLARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	201
Nasiba Ergasheva	
KORXONALARDA XODIMLARNI BOSHQARISHNING ASOSIY TAMOYILLARI	207
Djurayev Olimjon Narkulovich, Nurullayeva Vazira O'ktamovna	
ЗЕЛЁНЫЕ ИНВЕСТИЦИИ: ПЕРСПЕКТИВЫ И РИСКИ	211
Номазов Бахром Бобомурадович	

ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ESG В ФИНАНСОВУЮ СФЕРУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	215
Алимова Азиза Шерзатовна	
THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND DIGITAL TECHNOLOGIES ON MANAGEMENT	219
Ergashev Tokhir Kurbanovich, Tohirova Nigora Zokirjon kizi	
ЎЗБЕКISTONNING “YASHIL IQTISODIYOT STRATEGIYASI”NI AMALGA OSHIRISHNING ZARURIYATI VA ISTIQBOLLARI	224
Ergasheva Nazira Muratovna, Soyibov Mirjon Bekjonovich	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УСЛУГ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ, ВЛИЯЮЩИХ НА ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ И КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ	227
Алимова Муниса Юлчиевна	
РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЕЁ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЗНАЧИМОСТИ.....	232
Расулов Нозимжон Набиджонович	
AGLOMERATSIYA VA IQTISODIY O‘SISH: SABAB–OQIBAT ALOQASI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	236
Xidoyatova Nigora Shorakibovna	
KORXONALARNING SOLIQ IDORALARIDA HISOBGA OLINISHIDAN HOSIL BO‘LGAN ORTIQCHA TO‘LOVLARINI VOJXONA TO‘LOVLARIDA HISOBGA OLISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	239
Boykabilov Bahodir Mustafaevich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLARGA INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI	242
Egamberdiyeva Salima Rayimovna, Bozorov Yashnarbek Xayrulla o‘g‘li	
ORGANIK QISHLOQ XO‘JALIGIDA “IXTISOSLASHTIRILGAN AGROKOOPERATIV” TASHKIL ETISH ORQALI TA‘MINOT ZANJIRI BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH.....	248
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
MAMLAKATIMIZDA OLIY TA‘LIM MUASSASALARINING MOLIYAVIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHI UCHUN ZAMONAVIY HUQUQIY ASOSLARI.....	254
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
TURIZMNING MADANIY-TARIXIY RESURSLARI: ASOSIY TUSHUNCHALAR VA TAMOYILLAR	258
Ruzmanov Dilshod Usmanovich	
BARQAROR TURIZM DESTINATSIYALARINING SIG‘IMINI BAHOLASH METODIKASI.....	262
Ibroximov Nodirbek Xasanovich	
ВОЗОБНОВЛЯЕМЫЕ ИСТОЧНИКИ ЭНЕРГИИ КАК ОСНОВА ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ	266
Хусаинов Равшан Рахимович	
ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ МАРКЕТИНГ И ПОВЕДЕНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ.....	272
Раимова Муборак Джураевна	
“YASHIL IQTISODIYOT”NING ASOSIY XUSUSIYATLARI	276
Djumayev Asqar Xaydarovich	
RAQAMLI MARKETINGNING ISTE‘MOLCHI XULQ-ATVORIGA TA‘SIRI.....	281
Raimova Muborak Jurayevna, Dilmurodov O‘tkir	
HUDUDNING IJTIMOIY-IQTISODIY SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	287
SH.A. Buriyev	
SAVDO XIZMATLARINING ASOSIY FAOLIYAT KO‘RSATKICHLARI TIZIMINI BAHOLASH.....	291
Muxamedova Aziza Ravshanovna	
YASHIL IQTISODIYOT VA GLOBAL IQLIM O‘ZGARISHI: YASHIL IQTISODIYOTNING IQLIM O‘ZGARISHINI YENGISHDAGI O‘RNI VA GLOBAL HAMKORLIK.....	295
Usmonov Murodjon Xolmurod o‘g‘li, Ulug‘bek Eshmaxmatov	
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА НАЛОГОВОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА.....	299
Абдулов Дамир Рустамович	
ЎЗБЕКISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH ISTIQBOLLARI	305
Yuldashev Shamsiddin Qiyamiddinovich, Boliyeva Baxora Farxodovna	

ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА: КОНЦЕПЦИИ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	308
Туляганова Шахноза Самукджановна	
O‘TA ERTAGI TARVUZNING HIMOYALANGAN JOYLAR UCHUN MOSLANUVCHAN NAV VA DURAGAYLARINI AJRATISH, ULARNI TURLI O‘G‘IT ME‘YORLARIDA HOSILDORLIGI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	311
Ostonaqulov Toshtemir Eshimovich, Amirov Xamidulla Suyunovich, Umirova Durdona Muqum qizi	
ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПЛОДООВОЩНОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ	315
Уралов Элшод, Вельм М.В.	
DEVELOPMENT STRATEGY AS A MODEL OF PROGRESS IN HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN.....	320
Abdiev Alimardon	
ОСОБЕННОСТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СЕКТОРА ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ И РАЗВИТИЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА.....	322
Мухаммадбобур Салимов	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATI RIVOJLANISHIGA TA‘SIR ETUVCHI OMILLAR.....	326
Suyunov Jabbor Mahmudovich	
“SALOHIYAT” TUSHUNCHASINING MAZMUNI VA IQTISODIY-IJTIMOY MOHIYATI.....	331
Zoirov G‘olibjon Toshtemir o‘g‘li	
DAVLAT BOSHQARUVIDA SUN‘IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI	334
Salimov Muhammadbobur Qodir o‘g‘li	
O‘QUV JARAYONLARINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	337
Tilakov Sherzod	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAMOYILLARI ASOSIDA BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA YASHIL IQTISODIYOTNING AHAMIYATI.....	340
Sattarov Umirzoq, Ro‘ziev Zafar Ikromovich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O‘ZBEKISTONDA SANOAT XOM ASHYOLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH TENDENSIYALARI.....	343
Xazratov Sarvar Ibragimovich	
YURTIMIZDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KADRLAR TAYYORLASHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	348
G‘aniyev Shaxzod Shuhrat o‘g‘li, O‘rinov Diyorbek Xolmo‘min o‘g‘li	
QASHQADARYO VILOYATI O‘QUV MARKAZLARI VA KURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	353
Tilakov Sherzod Akbarovich	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT ISHLAB CHIQRISH VA SOTISH SIFATI HAMDA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNI BOSHQARISH YO‘NALISHLARI.....	357
Ochilov Akram Odilovich, Ziyodullayeva Marjona Alisher qizi	
OMMAVIY TADBIRLAR YORDAMIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: O‘ZBEKISTON VA XALQARO TAJRIBA.....	360
Ibragimov Sardorbek Xusanovich	
Анализ цифровой трансформации и её влияния на привлечение инвестиций в регионы Узбекистана.....	365
Рахмонова Дурдона Хасан кизи	
Korxonada moliyaviy salohiyatini baholashning statistik tahlili.....	370
M.O. Musurmonova	
DIRECTIONS FOR IMPROVING THE FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM OF THE BANKING SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	377
Kadirov Lutfulla Khalimovich	
PROBLEMS OF EMPLOYMENT IN THE LABOR MARKET OF UZBEKISTAN AND STRATEGIC DIRECTIONS FOR THEIR SOLUTION	381
Sharopov Temirmalik Rustam o‘g‘li	

“YASHIL” IQTISODIYOT TAMOYILLARI ORQALI QASHQADARYO VILOYATI SANOAT KOMPLEKSINI TAKOMILLASHTIRISH	385
U.Shukurov	
Foreign experiences in attracting investments in service industries	390
Hazratkulov Shahboz Boboqul o'gli	
YASHIL IQTISODIYOTDA TA'LIMNING ROLI	394
Babayeva Lola Ibragimovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHI UCHUN DAVLAT TOMONIDAN YARATILAYOTGAN IMKONIYATLAR.....	398
Xudoyorov Azizbek Avaz o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI YAXSHILASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	404
Safarov Sh. S.	
IJTIMOYIY MENEJMENTDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	408
G'aniyev Shaxzod Shuhrat o'g'li, Davronova Farangiz	
«Государственный финансовый контроль: Казначейский контроль в бюджетном процессе и перспективы его развития».....	415
Файзуллаева Зилола Равшановна, Д.Х. Пулатов	
YANGI O'ZBEKISTONDA YASHIL RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING ASOSIY JIHATLARI.....	421
Urozoza Shaxlo Hasan qizi, Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH MASALALARI: XALQARO TAJRIBA VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	427
Safarov Shoxrux Sattor o'g'li	
PROSPECTS FOR IMPROVING THE EFFICIENCY OF HUMAN RESOURCES IN UZBEKISTAN.....	431
Alimardonova Gulfizoda Alimardon kizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA KAPITAL QO'YILMALAR HISOBINI TO'G'RI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATI	434
Egamberdiyeva Salima Rayimovna	

IQTISODIY O'SISHDA MEHNAT MIGRATSIYASINING AHAMIYATI

Djurayev Olimjon Narkulovich

QarDU, Iqtisodiyot kafedrası dotsenti

Saidakbarov Jamshid Ne'matullo o'g'li

QarDU, Iqtisodiyot kafedrası magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada aholi migratsiyasining O'zbekiston Respublikasidagi mehnat resurslari ma'naviyatiga ta'siri, Yangi O'zbekistonda migratsiya sohasidagi amalga oshirilayotgan islohotlarning mohiyati, migratsiyaning jamiyatimizda mavjud milliy ma'naviy qadriyatlar tizimining transformatsiyasiga sabab bo'layotganligi, ushbu sohada mavjud muammolar va ularni yechish uchun kerak bo'lgan vazifalar, istiqbolda yurtimizda ma'naviy muhit va aholi migratsiyasining o'zaro ta'sirlashuvini tadqiq etish bilan bog'liq bo'lgan muammolar to'g'risida so'z yuritilgan. Xususan, oxirgi yillarda yurtimizda migratsion siyosatda amalga oshirilayotgan islohotlar, xorijdagi o'zbek migrantlari bilan ikki tomonlama foydali hamkorlik aloqalarining o'rnatilayotganligi, mehnat muhojirlarining migratsiyagacha maxsus tayyorlov kurslarida o'qitish tizimi tashkil etilganligi, xavfsiz, tartibli va qonuniy mehnat migratsiyasi kontsepsiyasining yaratilganligi tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: migratsiya, yoshlar ma'naviyati, ma'naviy muhit, mehnat muhojirlari, mehnat migratsiyasi.

Abstract: In this article, the influence of population migration on the spirituality of young people in the Republic of Uzbekistan, the nature of reforms in the field of migration in New Uzbekistan, the fact that migration is the cause of the transformation of the national moral value system established in our society, the existing problems in this area and the tasks necessary to solve them, the interaction of the spiritual environment and population migration in our country in the future Research problems are discussed. In particular, the reforms implemented in the migration policy in our country in recent years, the establishment of mutually beneficial cooperation relations with Uzbek diasporas abroad, the establishment of a training system for labor migrants in special training courses before migration, and the creation of the concept of safe, orderly and legal labor migration were analyzed.

Key words: migration, youth spirituality, spiritual environment, labor migrants, labor migration.

Аннотация: В данной статье говорится о влиянии миграции населения на моральное состояние трудовых ресурсов в Республике Узбекистан, о характере реформ в области миграции в Новом Узбекистане, о том, что миграция является причиной трансформации существующей национальной морально-ценностной системы в нашем обществе, о существующих проблемах в этой сфере и задачах, необходимых для их решения, о проблемах, связанных с изучением взаимодействия моральной среды и миграции населения в нашей стране в будущем. В частности, проанализированы реформы, реализованные в миграционной политике в нашей стране за последние годы, установление взаимовыгодных отношений сотрудничества с узбекскими мигрантами за рубежом, создание системы обучения трудовых мигрантов на специальных курсах подготовки перед миграцией, создание концепции безопасной, упорядоченной и легальной трудовой миграции.

Ключевые слова: миграция, духовность молодежи, духовная среда, трудовые мигранты, трудовая миграция.

KIRISH

Globalizatsiya sharoitida mehnat migratsiyasi dunyo iqtisodiyotining ajralmas qismi bo'lib bormoqda. Ishchi kuchining bir mamlakatdan ikkinchi mamlakatga ko'chishi iqtisodiy o'sish, bandlik darajasi va aholi turmush sharoitlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada mehnat migratsiyasining iqtisodiy o'sishdagi o'rni, ijobiy va salbiy jihatlari tahlil qilinadi.

Hozirgi kunda iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlar va iqtisodiy jihatdan qoloq bo'lgan mamlakatlar o'rtasidagi farqlarning uzluksiz chuqurlashib borayotgani ham ushbu jarayonlarni jadallashtirishga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Chunki mehnat migratsiyasi kishilik jamiyati taraqqiyotining hozirgi bosqichida migratsiyaning o'ziga munosib ish va yuqori daromad topish maqsadida amalga oshirilgan alohida turi bo'lib, iqtisodiyoti og'ir ahvolda bo'lgan kam rivojlangan mamlakatlarda ishsizlik va ish haqining jiddiy muammolarini hal etishning asosiy omillaridan biriga aylandi.

Tabiiyki, siyosiy mustaqillikka erishgan, lekin ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda o'tmishdan qolgan merosning og'ir muammolarini uzil-kesil hal etish zaruratiga duch kelgan Markaziy Osiyo davlatlari ham mehnat migratsiyasi jarayonlaridan chetda qolish imkonini topolmadi. Hozirgi vaqtda mehnat muhojirlari Markaziy Osiyo davlatlar xorijdagi aholisining salmoqli qismini tashkil qiladi. Ilgari muhojirlarning asosiy oqimi Rossiyada ishlagan bo'lsa, so'nggi yillarda ichida mehnat migratsiyasi geografiyasi tubdan o'zgarib borayotganini ko'rishimiz mumkin.

MAVZUDA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

O'zbekistonlik olimlardan E. M. Muhiddinov, S. A. Ishanxodjaev, L. X. Isoqov, Sh. T. Tilyabaeva kabi tadqiqotchilar migratsiyaning mamlakatimizga ta'siri, ushbu tushunchaning ijtimoiy, huquqiy, siyosiy oqibatlari kabi jihatlarni o'rganishgan. F. Ya. Parmonovning ilmiy izlanishlarida migratsiya jarayonlari transformatsiyasiga ta'sir ko'rsatuvchi ijtimoiy omillar tadqiq etilib, soha bo'yicha mutasaddi tashkilotlarning migratsiyaga oid faoliyati samaradorligini oshirishga e'tibor qaratilgan.

D. A. Madjidova, D. G' Xusanova, A. A. Bazarov, B. A. Akbarov, N. X. Zoxitova, M. Sh. Yaxnyaeva, N. M. Saydaliyeva, D. Muydinov, S. Alimovlar tomonidan mehnat migrantlarini ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va reintegratsiya qilishning ijtimoiy-psixologik jihatlari o'rganilib, ilmiy-amaliy tavsiyalar taqdim etilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda bilishning analiz va sintez, umumlashtirish, ijtimoiy so'rov, qiyosiy tahlil usullaridan, shuningdek, tarixiylik, o'zaro aloqadorlik, tizimlilik tamoyillaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o'tish bilan bog'liq tub o'zgarishlar birinchi navbatda mehnat munosabatlariga benihoya kuchli ta'sir ko'rsatdi. Natijada, amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar jarayonida bozor munosabatlariga asoslangan iqtisodiy tizimga xos, uning ajralmas qismi va doimiy amalda bo'lgan ishsizlik muammosi yuzaga keldi.

Iqtisodiyotda kechgan obyektiv jarayonlar oqibatida minglab, hatto millionlab kishilar o'z ishlaridan ajraldi, o'zlarining daromad manbaidan ajraldi. Endigina mustaqillikka erishgan yosh Respublikada kasbiy ta'lim tizimi mamlakatda shiddat bilan shakllanib borayotgan bozorning real talablaridan kelib chiqqan holda malakali mutaxassislar tayyorlash va qayta tayyorlash tizimiga hali moslashib ulgurmagan edi.

Natijada, mehnat bozorida ishchi kuchi taklifi va unga nisbatan talab o'rtasida keskin tarkibiy nomutanosiblik yuzaga keldi va bozor munosabatlari o'rnashib borgan sayin tobora chuqurlashib bordi.

Bularning hammasi ish haqi oila daromadining yakkayu-yagona manbai bo'lgan yollanma ishchilar uchun haqiqiy muammoga aylandi, ularni yuzaga kelgan tang vaziyatdan chiqish, oilani iqtisodiy-ijtimoiy resurslar bilan ta'minlash choralarini izlashga majbur qildi.

Mehnat migratsiyasining ortishi mamlakat iqtisodiy o'sishiga ijobiy ta'sir qiladi. Uning ahamiyati bir necha sohalarning rivojlanishi orqali amalga oshadi. Jumladan:

1. Valyuta tushumlarining oshishi. Xorijga chiqib ishlayotgan mehnat migrantlari o'z vataniga yuborayotgan pul o'tkazmalari mamlakat iqtisodiyotiga katta foyda keltiradi. Ushbu mablag'lar ichki iste'molni oshirib, kichik va o'rta biznesning rivojlanishiga turki beradi. Shu bilan birga, bu mablag'lar bank tizimining rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Mehnat migrantlarining jo'natmalari mamlakatning to'lov balansini barqarorlashtiradi, milliy valyutaning mustahkamlanishiga yordam beradi va inflyatsiyani kamaytirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, ushbu mablag'lar davlat budjetiga soliqlar shaklida tushib, ijtimoiy dasturlar va infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishga yo'naltirilishi mumkin.

Xususan, migrantlar jo'natmalari qishloq joylarda yashovchi oilalarning farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Bu esa ularning turmush darajasini yaxshilash bilan birga, ta'lim va tibbiyot xizmatlariga bo'lgan talabni oshirib, inson kapitalini rivojlantirishga yordam beradi. Migrantlar tomonidan yuborilgan mablag'lar tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirishga sarmoya sifatida ham ishlatilishi mumkin, bu esa mamlakat iqtisodiyotining mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

2. Ishsizlik darajasining pasayishi. Ishchi kuchi ortiqcha bo'lgan mamlakatlarda mehnat migratsiyasi ishsizlik muammosini yumshatadi. Fuqarolar chet elda band bo'lishi natijasida mahalliy bozor bosimi kamayadi va aholi daromadlari oshadi. Natijada ichki talab ortadi va milliy iqtisodiyot rivojlanishiga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, mehnat migratsiyasi orqali ortiqcha ishchi kuchining xorijda band bo'lishi natijasida mahalliy mehnat bozorida raqobat kamayadi. Bu esa qolgan fuqarolar uchun yangi ish o'rinlari ochilishiga imkon yaratadi. Xususan, xorijga ketgan migrantlar o'rnini to'ldirish uchun mahalliy kadrlar tayyorlashga bo'lgan ehtiyoj ortadi, bu esa ta'lim va kasb-hunar o'rgatish tizimini yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.

Mehnat migratsiyasi tufayli xorijda tajriba orttirgan migrantlar vatanlariga qaytgach, o'z bilim va ko'nikmalarini mahalliy mehnat bozoriga tatbiq etadilar. Bu esa nafaqat ishsizlikni kamaytiradi, balki iqtisodiy samaradorlikni oshiradi va innovatsiyalarni rivojlantirishga zamin yaratadi.

Shuningdek, mehnat migratsiyasi aholi tarkibidagi bandlik muammolarini hal etishda muhim rol o'ynaydi. Ish qidirayotgan fuqarolar xorijda tajriba orttirib, turli sohalarida yangi bilim va texnologiyalarni o'rganadilar. Ularning qaytishi esa mahalliy iqtisodiyotga yangi innovatsiyalar olib keladi, bu esa mehnat unumdorligini oshirishga xizmat qiladi. Migrantlarning tajriba va mablag'lari orqali yangi ish o'rinlari yaratilishi natijasida mamlakat ichida tadbirkorlik rivojlanadi va yangi iqtisodiy imkoniyatlar yuzaga keladi.

Bundan tashqari, chet elda ishlayotgan fuqarolar mamlakat ichkarisida ish haqi darajasining oshishiga ham ta'sir ko'rsatishi mumkin. Sababi, xorijdan qaytgan migrantlar yaxshi maosh talab qilgan holda mehnat bozorida raqobatni oshiradilar. Natijada ish beruvchilar yuqori malakali mutaxassislarga ko'proq maosh taklif qilishga majbur bo'ladilar. Bu esa uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

3. Malakali kadrlar tajribasi. Xorijda ishlash orqali mehnat migrantlari zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishadi. Ular olingan tajribani vatanlariga qaytgach, mahalliy biznes, sanoat va ilm-fan sohalarida qo'llashlari mumkin. Ayniqsa, ilmiy-tadqiqot, texnologiya, muhandislik, tibbiyot kabi sohalarida xorij tajribasidan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Migrantlar yangi texnologiyalar, boshqaruv uslublari va ish samaradorligini oshirish bo'yicha ilg'or tajribalarni o'zlashtirib, vatanlariga qaytgach, bu bilimlarni mahalliy iqtisodiyotga tatbiq etishlari mumkin. Bu esa ishlab chiqarish jarayonlarining modernizatsiyasiga, innovatsion g'oyalari va startaplarning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, xorijda ishlash orqali orttirilgan tarmoq va aloqalar mahalliy biznes subyektlariga xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, yangi bozorlarni o'zlashtirish va eksport salohiyatini oshirish imkonini beradi. Migrantlarning bu kabi tajribalari nafaqat o'zlari uchun, balki mamlakat iqtisodiyotining umumiy rivojlanishi uchun ham muhim o'rin tutadi.

4. Investitsiyalar va biznes rivojlanishi. Migratsiyadan qaytgan fuqarolar o'z yurtida biznes yuritish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Ular xorijda to'plagan tajribalari va mablag'larini ishlatib, yangi tadbirkorlik tashabbuslarini ilgari surishadi. Bu esa iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Xorijda ishlab qaytgan migrantlar ko'pincha o'z bizneslarini yo'lga qo'yish uchun yangi innovatsion g'oyalarni olib kelishadi. Ular chet elda o'rgangan ilg'or texnologiyalar va boshqaruv usullaridan foydalangan holda mamlakat ichida yangi kompaniyalar tashkil etishi mumkin. Bu esa ish o'rinlarini yaratish, soliq tushumlarini oshirish va mahalliy sanoatning rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Bundan tashqari, xorijdan qaytgan investorlar mahalliy bozorga xorijiy hamkorlik imkoniyatlarini olib kelib, xalqaro kompaniyalar bilan hamkorlik o'rnatish orqali biznes tarmoqlarini kengaytiradilar. Bu mamlakat eksport salohiyatini oshirish va ishlab chiqarish tarmoqlarining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Mehnat migratsiyasining iqtisodiy o'sishdagi ijobiy natijalari bilan bir qatorda salbiy oqibatlarini ham ta'kidlash lozim. Ular quyidagilardan iborat:

1. Ijtimoiy muammolar:

Oilaviy ajralishlar – Migrantlarning uzoq muddat chet elda bo'lishi oilaviy munosabatlarga salbiy ta'sir qiladi.

Farzandlar tarbiyasiga salbiy ta'sir – Migrantlarning bolalari tarbiyasiz yoki kam e'tibor bilan ulg'ayishi mumkin.

Ijtimoiy begonalashuv – Migrantlar o'z vatanidan uzoqlashgani sababli mahalliy hayotdan ajralib qolishi mumkin.

2. Iqtisodiy muammolar:

Ishchi kuchi yetishmovchiligi – Mehnatga layoqatli aholi chet elga ketishi natijasida muayyan sohalarida malakali mutaxassislar kamayadi.

Moliyaviy qaramlik – Ba’zi oilalar migrantlarning jo’natmalariga qaram bo’lib qoladi, bu esa mahalliy iqtisodiyot rivojlanishiga to’sqinlik qiladi.

Migrantlarning ekspluatatsiya qilinishi – Ular chet elda noqonuniy yoki og’ir mehnat sharoitlarida ishlashga majbur bo’lishlari mumkin.

3. Sog’liqni saqlash va huquqiy muammolar:

Sog’liqning yomonlashuvi – Migrantlar og’ir mehnat, yomon yashash sharoitlari va tibbiy xizmatning cheklanganligi sababli sog’lig’ini yo’qotishi mumkin.

Huquqiy muammolar – Ko’plab migrantlar noqonuniy maqomda ishlashi natijasida mehnat huquqlari buziladi.

Jinoiy xatarlarga duch kelish – Migrantlar firibgarlik, odam savdosi yoki noqonuniy harakatlarning qurboniga aylanishi mumkin.

4. Madaniy va psixologik muammolar:

Diskriminatsiya va ksenofobiya – Migrantlar mahalliy aholi tomonidan kamsitilishi yoki kamsituvchi siyosatlarga duch kelishi mumkin.

Psixologik bosim – Yangi muhitga moslashish, oila va vatan sog’inchi ruhiy zo’riqishga olib keladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mehnat migratsiyasining salbiy oqibatlarini kamaytirish uchun davlat tomonidan samarali mehnat siyosati va qo’llab-quvvatlash tizimlari ishlab chiqilishi lozim. Mehnat migratsiyasi qisqa muddatda iqtisodiy foyda keltirishi mumkin bo’lsa-da, uning uzoq muddatli ijtimoiy oqibatlari jiddiy muammolarga sabab bo’ladi. Migrantlarning xorijga ketishi nafaqat ularning oilalari, balki butun jamiyat uchun ham murakkab vaziyatni yuzaga keltiradi. Ushbu jarayon natijasida oilalar ajralishi, bolalar e’tiborsiz qolishi, mahalliy mehnat bozori sustlashishi va jamiyatdagi ijtimoiy muvozanat buzilishi mumkin.

Davlat va jamiyat ushbu muammolarni hal qilish uchun quyidagi choralarni ko’rishi lozim:

Migratsiyaning oldini olish va ichki mehnat bozorini rivojlantirish uchun yangi ish o’rinlarini yaratish orqali fuqarolarni mamlakat ichida band qilishga harakat qilish kerak; mahalliy ishchi kuchi uchun munosib sharoitlar yaratish va mehnat haqlarini oshirish muhim.

Oilalarni qo’llab-quvvatlash dasturlarini ishlab chiqish uchun migrantlarning oilalariga psixologik va ijtimoiy yordam ko’rsatish tizimini yo’lga qo’yish va farzandlar tarbiyasi va ta’limiga alohida e’tibor berish.

Migrantlarni huquqiy va ijtimoiy jihatdan himoya qilish borasida ularni noqonuniy ishlash va ekspluatatsiyadan himoya qilish uchun xalqaro shartnomalar asosida chora-tadbirlar ishlab chiqish hamda migrantlarning mehnat huquqlarini ta’minlash va ularning huquqiy bilimlarini oshirish kerak bo’ladi.

Chet eldan qaytgan migrantlarni jamiyatga integratsiya qilish uchun esa ularning kasbiy malakasini oshirish va mahalliy iqtisodiyotga qayta moslashishiga ko’maklashish; qaytgan migrantlar uchun biznes va tadbirkorlik dasturlarini rivojlantirish.

Shunday qilib, mehnat migratsiyasining salbiy oqibatlarini kamaytirish uchun davlat, jamiyat va xususiy sektor hamkorlikda harakat qilishi lozim. Faqat shundagina migratsiya oqibatlarini yumshatish va mahalliy rivojlanishni ta’minlash mumkin bo’ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 17-yanvardagi PQ-12-son qarori.
2. Жўраев, О. Н., & Исроилова, Д. (2022). МЕХНАТ РЕСУРСЛАРИНИ ТАРКИБЛАШТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ. *Gospodarka i Innowacje*, 24, 490-493.
3. Djurayev, O. (2024). Mehnat migratsiyasi: sabab va oqibatlari. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 2(12).
4. Narkulovic, J. R. O., & Sherzod o’g’li, M. U. (2024). Korxonalarda Mehnat Jarayonini Rivojlantirish Istiqbollari. *Miasto Przyszłości*, 54, 1405-1408.
5. Juraev, O. N. (2021). Theoretical Fundamentals of Location of Production Forces. *Academic Journal of Digital Economics and Stability*, 423-431.
6. Жўраев, О. Н. (2022). ИШЛАБ ЧИҚАРИШ КУЧЛАРИНИ ЖОЙЛАШТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 581-590.
7. Narkulovich, D. O. (2023). WAYS OF PREPARING STUDENTS FOR RATIONAL ORGANIZATION OF WORK IN THE PROCESS OF PEDAGOGICAL EDUCATION. *Conferencea*, 115-118.
8. Narkulovich, D. O. (2023). CASES-AS METHODS OF PREPARING STUDENTS FOR THE RATIONAL ORGANIZATION OF WORK. *Intent Research Scientific Journal*, 2(6), 187-192.
9. Djurayev, O. (2023). MEHNATNI TASHKIL ETISHGA DOIR NAZARIY QARASHLAR TAHLILI. *Interpretation and Researches*, 2(1).
10. Djurayev, O. N. (2024). Tashqi mehnat migratsiyasi. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 1(4).
11. Xayriddinov, S. B. (2023). O’ZBEKISTON OLIY TA’LIM MUASSASALARI FAOLIYATLARI MOLIYAVIY NATIJALARIGA BIR NAZAR. *Research Focus International Scientific Journal*, 2(11), 35-39.

12. Хайриддинов, Ш. Б., & Менглибойев, С. Т. (2023). БЮДЖЕТ МУАССАСАЛАРИДА МОЛИЯВИЙ РЕСУРСЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШНИ ЎЗИГА ХОС УСУЛЛАРИ. *Research Focus*, 2(12), 27-32.
13. Xayriddinov, S. (2024). Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mablag'lardan samarali foydalanishga xizmat qiluvchi zamonaviy va istiqbolga mo'ljallangan huquqiy asoslarning yaratilganligi to'g'risida.
14. Rahmonova, T. (2024). RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI HAYOTIMIZDAGI ÓRNI. *Indexing*, 2(11).
15. Ochilov, A. O., & qizi Rakhmonova, T. M. (2023). AREAS OF INCREASING THE EFFECTIVENESS OF REGIONAL ARCHITECTURE-CONSTRUCTION CONTROL ORGANIZATIONS. *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*, 3(12), 133-139.
16. Rahmonova, T. (2024). STATISTICAL ASPECTS OF THE HUMAN RESOURCE MANAGEMENT CONCEPT OF PROOF. *GOLDEN BRAIN*, 2(10), 33-41.
17. Кабилова, Ш. Ж. (2024). Инструменты Финансового Рынка В Сокращении Уровня Бедности В Экономике Республики Узбекистан. *Miasto Przyszłości*, 52, 770-775.
18. Кабилова, Ш. Ж. (2024). НАСЕЛЕНИЕ И СОЦИАЛЬНОЕ НЕРАВЕНСТВО: ПРИЧИНЫ И КРИТЕРИИ. *СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИССЛЕДОВАНИЯ*, 1(2), 89-97.
19. Саиткулова, М., & Кабилова, Ш. (2024). Инструменты финансового рынка в сокращении уровня бедности в экономике Республики Узбекистан. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 1(5).
20. Djuraevna, K. S. (2024). POPULATION AND SOCIAL INEQUALITY: CAUSES AND ANALYSIS. *IZLANUVCHI*, 1(1), 125-132.
21. Джумаева Г. Ж., Яхшикулова М. Т. (2023). АНАЛИЗ ПРОБЛЕМ ОРГАНИЗАЦИИ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА В АКЦИОНЕРНЫХ КОМПАНИЯХ. *Образовательные исследования в области универсальных наук*, 2(3), 764-769.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. aprel. № 3. navbatdan tashqari son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>